

100 TEMEL ESER UYGULAMASININ ÖĞRENCİLERİN OKUMA ALIŞKANLIKLARINA ETKİLERİ KONUSUNDA ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ¹

Prof. Dr. Bülent Yılmaz* ve Sinem Arıcan**

Öz

Türkiye'nin 21. Yüzyıla taşıdığı en önemli eğitim sorunlarından birisi okuma alışkanlığının toplumun tüm kesimlerinde düşük olmasıdır. Bu sorunu köklü ve uzun dönemli olarak çözüme edinilmiş alışkanlıkların pekiştirildiği ve döneme ilişkin alışkanlıkların kazandırıldığı örgün ve sistematik eğitim sürecinin okul öncesi ile birlikte en önemli ayağı olan ilköğretim döneminin belirleyici katkısı yadsınamaz.

Bu çalışma, Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB), 59. Hükümet döneminde yürürlüğe koyduğu 100 Temel Eser uygulamasının öğrencilerin kitap okuma alışkanlıkları üzerindeki etkilerini bu uygulamanın başlıca uygulayıcıları olan ilköğretim Türkçe öğretmenlerinin sürece ilişkin görüşleri çerçevesinde değerlendirmeyi amaçlamıştır.

Çalışma kapsamında, Ankara'nın Çankaya, Mamak ve Yenimahalle ilçelerindeki 54 okulda görev yapmakta olan 141 öğretmene bu uygulamaya ilişkin gözlem ve düşüncelerini öğrenmek amacıyla anket uygulanmıştır.

Çalışmada öğretmenlerin düşüncelerine dayalı olarak elde edilen sonuçlara göre, sözü edilen uygulamanın öğrencilerin okuma alışkanlıklarında anlamlı düzeyde ve nitelikli bir etki yaratmadığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Okuma Alışkanlığı, 100 Temel Eser Uygulaması, İlköğretim, Öğretmenler.

Giriş

Okuma alışkanlığı; “bireyin bir gereksinim ve zevk kaynağı olarak algılaması sonucu okuma eylemini sürekli, düzenli ve eleştirel bir nitelikte gerçekleştirmesidir.” (Yılmaz, 2004, s. 116)). Okuma alışkanlığı bilgi kullanımının temel aracıdır. Gerek bireysel gerek toplumsal düzeydeki bilgi tüketiminin yoğunluğu, toplumun veya bireyin okuma alışkanlığı düzeyi ile yakından ilgilidir. Okuma alışkanlığı, günümüzde gelişmişliğin ölçütlerinden biri olarak kabul edilmekte ve toplumların kalkınmasında temel belirleyiciler arasında sayılmaktadır. Bu nedenle okuma alışkanlığının çocukluk döneminden itibaren kazandırılması bireysel açıdan olduğu kadar toplumsal açıdan da önem taşımaktadır. Yapılan araştırmalar Türkiye’de bu konuda durumun istenilen düzeyde olmadığını göstermektedir. Bu çerçevede çeşitli kurumlar bazı uygulamalar geliştirmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilköğretim öğrencilerine yönelik hazırladığı ve 2005/70 sayılı Genelgesi (MEB 2005) ile açıkladığı, zaman zaman tartışmalara neden olan ve okutulması zorunlu tutulan **100 Temel Eser** adlı projenin amacı, “Türk dilini öğretmek ve geliştirmek, okuma alışkanlığı kazandırmak” olarak belirlenmiştir. Çocuklarda okuma kültürünü geliştirmeyi hedefleyen bu tür ulusal-resmi proje sonuçlarının değerlendirilmesi hem projenin niteliğini hem de ilgili grupta uygulamanın yol açtığı değişimleri öğrenmek açısından büyük önem taşımaktadır.

¹ Bu çalışma, Arıcan'ın (2010) yüksek lisans tezine dayanmaktadır.

* Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğretim üyesi. E-posta: byilmaz@hacettepe.edu.tr

** Kültür ve Turizm Bakanlığı Ankara Ali Dayı Çocuk Kütüphanesi'nde kütüphaneci. E-posta: sinemarican1@yahoo.com

Okuma Alışkanlığı: Bazı Kuramsal Değİnmeler

Daha önce yapılan tanımda geçtiğı üzere, okuma alışkanlığı olgusu gereksinim, zevk, düzenlilik, süreklilik ve eleştirelilik kavramları üzerine oturur. Okuma alışkanlığının bireyin toplumsallaşmasında, zihinsel gelişim, dil gelişimi, eğitim başarısı, kişilik geliştirmesinde ve iletişim süreçlerinde önemli katkılarının olduğu yadsınamaz. Benzer katkıları toplumsal düzeyde de sağlayan okuma alışkanlığı, aklıyla yaşayan, düşünen, sorgulayabilen, doğru seçimler yapabilen, ruh sağlığı yerinde çağdaş toplumun girdilerinden birisi sayılabilir. Kuşkusuz, bu alışkanlığın (kültürün) kazanılması ve geliştirilmesinde çeşitli kişi, kurum, dönem ve etkenlerin etkisi bulunmaktadır. Özbay, Bağcı ve Uyar, (2008, s. 120)'ın da belirttiğı üzere, ruhsal etken olarak çocuğı bu konuda güdüleme, ailenin belirleyici etkisi (Yılmaz 2004), bu bağlamda Dökmen (1994, s. 20)'in kavramsallaştırdığı “modelden öğrenme” yaklaşımı, özellikle aile duyarlılığının eksik olduğu toplum ve kesimlerde öğretmen etkisi (Yağcı, 2007, s. 66; Yılmaz 1992), sözü edilen alışkanlığın doğal ve organik parçası kütüphanelerin işlevi, eğitim sisteminin araştırmaya dayalı yapısının rolü (Bircan ve Tekin 1989, s. 400), arkadaş etkisi, sosyo-ekonomik koşullar ve kültürel yapı (Yılmaz 1995), televizyon, bilgisayar gibi teknolojik araçların ve görsel kültürün yansımaları (Aksaçlıoğlu ve Yılmaz, 2007), sansür-düşünce özgürlüğü, medyanın yaklaşımı, boş zamanları değerlendirme biçimleri vb. birçok etkenin okuma kültürü edinmede ve geliştirmede etkili olduğu söylenebilir.

Bu çalışmanın kapsamı nedeniyle konunun öğretmen boyutuna ilişkin biraz ayrıntı vermek yararlı olabilecektir. Okuma alışkanlığı/kültürü yaratmada öğretmene düşen rolü ve yapabileceklerinin bazılarını şöyle özetlemek olanaklıdır:

- Sınıf içi yüksek sesle okuma-sessiz okuma uygulamaları yapılması, ilerleyen sınıf düzeylerinde bireysel ve sessiz okuma yöntemine ağırlık verilmesi,
- Okuma becerileri, okuma materyali ve okuma aracı arasındaki dengenin kurulması,
- Okunan metinlerle ilgili soruların sorulması, ilerleyen sınıflarda eleştirici okuma testi uygulanması,
- Öğrencilerin ilgi ve güdülerini iyi bir biçimde belirleme, öğrencilere buna uygun okuma materyali sağlama,
- Öğretmenlerin sınıf kütüphaneleri konusunda duyarlı olmaları,
- Öğrencileri okul dışında da okumaya teşvik etmek, öğrencilere bu konuda rehberlik etmek,
- Öğretmenlerin okuma alışkanlığı açısından cümle öğretimi yöntemini tercih etmeleri,
- Öğretmenlerin sınıfta okunan kitapların öğrencilerin ilgisini çekmesini sağlamaları
- Ailelerle iletişime geçilmesi ve bu konuda onları eğitmeleri,
- Sınıf içerisinde okuma alışkanlığı kazandırmaya yönelik etkinlikler düzenlenmesi. (Yılmaz 1992)

Özellikle okul öncesi dönemde oyun-okumaya hazırlık ve dil gelişimi ilişkilendirmelerinin yapılması, okumaya yönelik drama uygulamaları gibi daha birçok ayrıntıyı içeren okuma alışkanlığı edindirme-geliştirme süreci ülke için ulusal eğitim-kültür politikasının, öğretmen için de sağlıklı ve çağdaş eğitim sürecinin parçası olarak görülmelidir.

100 Temel Eser Uygulaması

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından “Türk edebiyatı”, “Hazırlatılacak eserler” ve “Dünya Edebiyatı” başlıklarında oluşturulan ve kamuoyuna 15 Temmuz 2005'te açıklanan 100 Temel Eser Listesi tüm valiliklere bir genelde ile gönderilmiştir. (MEB, 2005) Projenin temel amacı, seçilmiş 100 kitabı okunması gereken yapıtlar olarak belirlemek ve ilköğretim çağındaki öğrencilerin bu kitapları okumalarını sağlayarak okuma kültürlerinin oluşmasına ve okuma alışkanlığı kazanmalarına yardımcı olmaktır. (Dilidüzgün, 2006, s. 23). MEB'in 2005/70 sayılı genelgesi uyarınca projenin genel hedefleri; “Türk dilini öğretmek ve geliştirmek” ve “Okuma alışkanlığı kazandırmak” olarak

belirtmiştir. Genelge’de, ayrıca, “...düşünen, düşündüğünü doğru ve açık bir şekilde ifade eden, algılama gücü yüksek, yorum yapan, analitik düşünen, sentez yapan, tartışan, doğruların; tek noktadan değil, çeşitli bakış açılarıyla bakmak suretiyle ortaya çıkacağını kavramış, güzellik duygusu ve estetik anlayışı gelişmiş, kültürlü, millî ve manevî değerlere sahip yüksek karakterli bireyler yetiştirmek.” de amaçlar arasında sayılmıştır. Genelgeye göre: “Bu eserler, öğrencileri dilimizin, edebiyatımızın klasik hâle gelmiş örnekleriyle tanıştıracak, onlardaki dil ve muhteva zenginliğini kavramalarını sağlayacak, böylece günümüzde gelinen noktayı görmelerini temin edecek, onlarda edebiyat ve kültür tarihi fikrini oluşturacaktır. Dil ve millet varlığı arasındaki bağı da anlamalarını sağlayacak, sosyal ve kültürel değişimleri görmelerine yardımcı olacaktır”. Bir zorunluluk olmamakla birlikte 100 Temel Eser uygulamasında sorumluluk sınıf öğretmenlerindedir. Bunun yanı sıra ailelerin ve kamuoyunun da bilgilendirilmesi istenmektedir. İlköğretim 5.6.7.8 ve 9. sınıfları için okunacak 100 Temel Eser Genelgesinde listede yer alan kitapların Türkçe dersi müfredatı ile ilişkilendirilip okutulması ve zümre öğretmenlerinin öğrencilerin sınıf seviyesi ve öğretim programlarına dikkat etmesi bilgileri ve günde 30 dakikalık Okuma Saati uygulamasına dikkat çekilmektedir. Bu konuda Zeynioğlu (2007) ve Yılmaz (2007)’in eleştirileri de dikkate değer görünmektedir.

Genelge’de belirtilen ve genelde iyi niyetli temenniler niteliği taşıdığı söylenebilecek uygulama liste hazırlama mantığı/düşüncesi, okuma listesinin oluşturulma süreci ve yapısı, yayınların öğrenci düzeyine uygunluğu, öğretmen boyutu, kitapların yayın kalitesi, uygulamanın geneline ilişkin proje yaklaşımı, ilköğretim düzeyindeki okuma alışkanlığı sorununun diğer parçalarının yeterince düşünülmediği gibi konularda tartışmalı görünmektedir. Dilidüzgün, (2006, s. 23), 100 Temel Eser uygulamasına yönelik eleştirileri 4 noktada toplamaktadır. Bunlar:

1. Seçilen eserlerin niteliği
2. Liste oluşturulma gereksinimi
3. Seçilen kitapların ticari olarak metalaşması
4. Kitapların eğitim sürecinde yanlış kullanımı.

100 Temel Eser uygulamasında nitelik açısından en önemli eleştiri çeviri eserlere yöneliktir. Yabancı yazarların eserlerinde çevirilere yapılan ideolojik müdahaleler kamuoyunda da tepki çekmiştir. Neydim (2006, s. 4)’in 100 Temel Eser uygulamasına yönelik genel eleştirileri ise şu şekildedir:

- “Seçilen kitapların göreliliği tartışılabilir. Zorunlu okuma dayatması çocuğun edebiyata duyabileceği ilgi ve sevgiyi ortadan kaldırabilir.
- Öğretmenler yüz kitaplık sınırın içine hapsediği için artık yeni kitap aramayacak, yeni arayışları, yeni yaratıları çocukla buluşturma olanağını yitirmiş olacaktır. Bu da yeni kitap talebini azaltacak, okurunu yitiren yazar yazmaktan vazgeçecektir. Bu durumda MEB kendi üzerine düşen teşvik görevini ihmal etmiş olacak, bu da genel okuma alışkanlığı açısından büyük sorunlar yaratacaktır.”

Çotuksöken (2007, ss. 59–60), eleştiri ve önerilerini içeren yaklaşımını maddeler halinde şöyle sıralamıştır:

- MEB’in asli görevi, tüm kurum ve donanımlarıyla çağdaş bir eğitim ortamı yaratmak olduğu için bu tür okuma listeleri hazırlanması yararlı olmayacaktır.
- MEB, yayınevleri, yayıncılar birliği gibi kurumlar çocuk ve ilk gençlik edebiyatına ilişkin genel bir açıklamalı kaynakça/katalog hazırlamalıdır.
- Çocuk ve ilk gençlik edebiyatı kitaplarının hangi amaçlarla hangi yöntemlerle çocuklara okutulacağına ilişkin kılavuz kitaplar hazırlanmalıdır.
- İlköğretim ve ortaöğretimde öğrencilere tavsiye edilecek kitapların seçiminde bu kaynakça ve katalogların yanı sıra, özellikle öğretmenlere güvenilmeli, yetki onlara verilmelidir.
- Yayımlanışından 70 yıl sonra telif hakları yönünden serbest kalan yerli ve yabancı kitapların farklı yazar ve yayınevlerince gelişigüzel biçimde yayına hazırlanmasının önüne geçmek için, bu tür kitapların yayım hakları Kültür Bakanlığı’na verilmelidir.
- Öğrencilere kitap önerirken çağdaş yazarlara öncelik verilmelidir.

- İnternet ortamında öğretmenler ve öğrencilere hizmet vermek üzere bir site kurulabilir, uzmanların denetiminde oluşturulacak bu sitede çocuk ve gençlik edebiyatı, bu edebiyatın farklı ürünleri gibi konularda bilgilendirme yapılabilir.
- Okul kitaplıkları daha işlevsel hale getirilmelidir.
- Kitap okuma ve okutma kampanyalarına basın da dâhil edilmelidir.
- Televizyon ve radyolarda kitap tanıtma saatlerinin arttırılması konusunda TV ve radyo yöneticileri ile görüşülmelidir.
- Yazar okur buluşması sağlanmalıdır.

Bu konuda, Şirin (2007, s.97) 'in önerileri, “okuma alışkanlığı için Türkçe ve edebiyat öğretiminde çocuk ve gençlik edebiyatı merkezli kaynakça ile okuma programının hazırlanması ve uygulanması” yönündedir. Cengiz (2007, s.69) de okuma alışkanlığı kazandırılmasında MEB'in çocukların ve gençlerin okuma davranışı edinmesinde, başarısızlığı ilk aylarda ortaya çıkan 100 Temel Eser listesi hazırlamak gibi yapay çözümler yerine yazarlar ve eğitimcilerle işbirliğine gidilmesi çağrısında bulunmuştur.

100 Temel Eser uygulamasına ilişkin eleştiri ve önerileri arttırmak olanaklıdır. Çocuk Vakfı'nın *100 Temel Eser Raporu* (Çocuk Vakfı 2009) da konuya ilişkin önemli kaynaklardan birisidir. Aşağıdaki bölümde sunacağımız bulgular bu eleştirilerin geçerliliğini görmek açısından da yararlı olacaktır.

Araştırmanın Amacı, Hipotezi ve Kapsamı

Çalışma, “ilköğretim kademesine yönelik olarak yürürlüğe koyulan 100 Temel Eser Listesi uygulaması, öğrencilerin okuma alışkanlıklarını geliştirmede neden tam olarak başarılı olamamıştır?” biçiminde oluşturulan *araştırma problemine* dayandırılmıştır. Bu problem çerçevesinde, *çalışmanın amacı* da, “ilköğretim Türkçe öğretmenlerinin görüşlerine dayanarak 100 Temel Eser Listesi uygulamasının öğrencilerin okuma alışkanlıklarına etkisi açısından değerlendirmek” olarak belirlenmiştir. *Araştırma hipotezi*, “İlköğretim kademesine yönelik 100 Temel Eser Listesi uygulaması, ilköğretim Türkçe öğretmenlerinin uygulama hakkında yeterince hizmet içi eğitim almamaları, sürece başından itibaren tam olarak dâhil edilmemeleri, listede yer alan eserlerin öğrencilere uygunluğunun tartışılır olması, okumanın öğrenciler için zorunlu tutulması, listede yer alan kitapların yayımına özen gösterilmemesi ve uygulamanın kütüphane boyutunun yeterince düşünülmemesi nedenleriyle tam olarak başarılı olamamıştır.” biçiminde kurulmuştur. Araştırma betimleme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın evreni, uygulamanın değerlendirilmesinde etkisi olduğu düşünülen sosyo-ekonomik yapı farklılıklarını da dikkate alan biçimde Ankara ilindeki Çankaya (üst sosyo ekonomik bölge), Mamak (alt sosyo ekonomik bölge) ve Yenimahalle (orta sosyo ekonomik bölge) merkez ilçelerinde görev yapan 141 Türkçe öğretmenini kapsamaktadır. Araştırma kapsamına ilişkin tablo (Tablo 1) aşağıdadır.

Tablo 1. Araştırmanın Kapsamı

	Çalışan Öğretmen Sayısı	Anket Uygulanan Öğretmen Sayısı	Ön-test Uygulanan Öğretmen Sayısı
Çankaya	242	60	6
Mamak	137	31	3
Yenimahalle	187	50	5
Toplam	566	141	14

Ankara genelinde çalışan ve dolayısıyla araştırma evrenini oluşturan Türkçe Öğretmeni sayısı 1163'dür.² Çıngı (1990, s. 261)'e göre, 0,99 güven düzeyi $\pm 0,05$ hoşgörü miktarına göre evreni temsil etmesi gereken örneklem sayısı 119'dur. Çalışmada evren 141 Türkçe öğretmeni ile örneklendiğinden, örneklem evreni temsil etmektedir. Örneklemin evreni temsil gücü %12,07'dir. Belirlenen Türkçe öğretmenlerinin 14'üne (%10) Kasım 2009 tarihinde oluşturulan anketin uygulanabilir olup olmadığını anlamak, eksik ve hataları belirlemek için pilot uygulama (ön-test) yapılmıştır. Son biçimi verilen anket Aralık 2009 tarihinde 54 okulda uygulanmıştır. Çalışmada uygulanan anket ile 100 Temel Eser listesinde yer alan kitapların 8. Sınıf öğrencileri için uygunlukları öğretmen görüşleri üzerinden araştırılmıştır.

Bulgular ve Değerlendirme

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgular sunulacak ve yorumlanacaktır.³

100 Temel Eserin Öğretmenler Tarafından Bilinme ve Okunma Durumu

100 Temel Eserin uygulama başarısı, bir boyutuyla öğretmenlerin bu eserleri yeterince tanmasına, onlara hakim olmasına bağlıdır. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin sadece % 38,3'ü (54) bu eserlerin hepsini bildiğini, % 58,9'u (83) çoğunu ve 4 öğretmen (% 2,8) de çok azını bildiğini ifade etmiştir. Elbette, bu eserlerin adını duymuş olmak da bilmek olarak yorumlanabileceği için bu eserlerin öğretmenlerin ne kadarı tarafından okunduğu önem taşımaktadır. Yine araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin yaklaşık yarısının 100 Temel Eserin yarısını ya da yarıdan fazlasını okuduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar, öğretmenlerin büyük bölümünün genel olarak 100 Temel Eser'i duyduğunu, onlar hakkında belirli ölçüde fikir sahibi olduklarını ancak en azından yarısının bu kitapların içeriğine tam anlamıyla hakim olmadıklarını (okumadıklarını) göstermektedir.

Öğretmenlere Göre 100 Temel Eser Listesinde Yer Alan Kitapların Öğrencilere Uygunluğu

100 Temel Eser listesinde yer alan kitapların ilköğretim öğrencilerine uygun olup olmadığı hakkında en gerçekçi fikre sahip olabilecek grup büyük ölçüde öğretmenlerdir. Öğretmenlerin bu konuya ilişkin düşünceleri Tablo 2'de yansıtılmıştır.

Tablo 2. Öğretmenlere Göre 100 Temel Eserin Öğrencilere Uygunluğu

Okuduklarınıza dayanarak, 100 Temel Eseri 8. sınıf öğrencileri için ne kadar uygun buluyorsunuz?	Bölgeler						Toplam	
	Çankaya		Mamak		Yenimahalle		Sayı	%
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Çok uygun	0	0	0	0	1	2,0	1	0,7
Uygun	22	36,7	12	38,7	18	36,0	52	36,9
Az uygun	34	56,7	15	48,4	26	52,0	75	53,2
Uygun değil	4	6,7	4	12,9	5	10,0	13	9,2
Toplam	60	100	31	100	50	100	141	100

Tablo 2 verilerine göre, öğretmenlerin yalnızca %0,7'si (yaklaşık 1 000 öğretmenden birisi) listede yer alan kitapların öğrencilere "çok uygun" olduğunu düşünmektedir. Bir ülkenin ilgili bakanlığının bu

2. MEB ile 2009 Ekim ayında yapılan görüşmede alınan bilgi.

3. Daha ayrıntılı bulgu ve yorumlar için bkz. Arcan (2010)

konuda bir süreç sonunda hazırladığı bir listenin öğretmenler tarafından büyük çoğunlukla “çok uygun” bulunması beklenir. Listeyi “uygun” bulan öğretmen oranının %36,9 olmasına karşın, “az uygun” bulan ve “uygun olmadığını” düşünen öğretmen oranı %62,4’e ulaşmaktadır. Gerek “uygun bulma”, gerekse “uygun bulmama” oranlarının sosyo-ekonomik bölgelere göre anlamlı bir farklılık göstermediği de anlaşılmaktadır.

100 Temel Eser Listesinde Yer Alan Kitapların Öğrenciler Tarafından Ne Kadar İstekli Okunduğuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Oluşturulan 100 Temel Eser listesinin öğrenciler için uygunluğunun en önemli ölçütlerinden birisi de bu kitapların öğrenciler tarafından istekle okunup okunmadıklarıdır. Buna ilişkin aşağıdaki tabloda (Tablo 4) yer alan veriler bir önceki bölümde öğretmenlerin kitapların öğrenciler için uygun olup olmadığına ilişkin düşüncelerini pekiştirir niteliktedir.

Tablo 3. 100 Temel Eser’in Öğrenciler Tarafından Ne Kadar İstekli Okunduğuna Dair Öğretmen Görüşleri

100 Temel Eser öğrenciler tarafından ne kadar istekli okunuyor?	Bölgeler						Toplam	
	Çankaya		Mamak		Yenimahalle		Sayı	%
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Öğrenciler eserleri büyük bir istekle ve zevkle okuyor.	0	0	1	3,2	1	2	2	1,4
Kısmen de olsa zevkle okuyor	18	30	12	38,7	13	26,0	43	30,5
Öğrenciler eserleri okumayı ödev olarak görüyor ve istemeden, not kaygısıyla okuyor.	37	61,7	15	48,4	31	62,0	83	58,9
Öğrenciler eserleri okuyor ama istekli olup olmadıklarını değerlendiremem.	5	8,3	3	9,7	5	10,0	13	9,2
Toplam	60	100	31	100	50	100	141	100

Buna göre, öğretmenlerin yalnızca %1,4’ü (2) listede yer alan kitapların öğrenciler tarafından “büyük bir istek ve zevkle okunduğunu” düşünmektedir. Bu oran bu uygulamanın başarısızlığı konusunda somut bir veri anlamına gelmektedir. Eserlerin “kısmen de olsa zevkle okunduğunu” düşünen öğretmen oranının %30,5 (43) olmasına karşın “Öğrencilerin eserleri okumayı ödev olarak gördüğünü ve istemeden, not kaygısıyla okuduğunu” belirten öğretmen oranı %58,9’dur. Bu tabloya ilişkin genel durumu “*öğretmenlerin üçte ikisinden fazlası 100 Temel Eser listesinde yer alan kitapların öğrenciler tarafından zevk ve istekle okunduğunu düşünmemektedir*” biçiminde ifade etmek yanlış olmayacaktır. Belirtilen konuda bölgeler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı da söylenebilir.

100 Temel Eser listesinde bulunan kitapların öğrenciler tarafından yeterince istek ve zevkle okunmamasının çeşitli nedenleri olduğu düşünülebilir. Araştırma sonuçları arasında yer alan ve bu kitapların yayın kalitesi ve özgün içeriklere uygunluğu konusu dikkat çekicidir. Buna göre, öğretmenlerin yalnızca %12’si 100 Temel Eser’in yayımında özen gösterildiğini düşünmekte, yaklaşık yarısı (%44,7) da yayıncıların bu konuda yeterince özen göstermediğini ifade etmektedir.

Bir başka sonuca göre ise öğretmenlerin küçük bir bölümü (%10,6) 100 Temel Eser olarak yayımlanan kitapların özgün içerikleri tam anlamıyla yansıttığını düşünmektedir. Onlara göre, çok az yayınevi (%35,5) eserleri hazırlarken çocukların düzeyini gözetmektedir. Öğretmenlerin %34,8’ i yayıncıların eserleri uyarlarken siyasi, dini görüşlerini eserlere yansıttıklarını düşünmektedir. Yayıncıların

eserlerde kullanılan sözcüklere, dil kurallarına hiç dikkat etmedikleri yanıtını veren öğretmenlerin oranı ise % 39,7'dir.

Öğretmenlere Göre 100 Temel Eserin Ne Kadarının Öğrenciler Tarafından Okunduğu

100 Temel Eser uygulamasının en temel somut hedeflerinden birisinin listede yer alan kitapların öğrenciler tarafından en yoğun biçimde okunması olduğu söylenebilir. Bu konuda duruma ilişkin öğretmen görüşleri aşağıdadır.

Tablo 4. Öğrencilerin 100 Temel Eserde Okudukları Kitap Sayısı

Sizce öğrencileriniz 100 Temel Eserin kaç tanesini okumuştur?	Bölgeler						Toplam	
	Çankaya		Mamak		Yenimahalle		Sayı	%
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
51 ve daha fazla	0	0	0	0	1	2,0	1	0,7
21-50	10	16,7	10	32,3	21	42,0	41	29,1
1-20	49	81,7	21	67,7	27	54,0	97	68,8
Hiç okumadım	1	1,7	0	0	1	2,0	2	1,4
Toplam	60	100	31	100	50	100	141	100

Tablo 4 verilerine göre, öğretmenlerin yalnızca %0,7'si öğrencilerin listede yer alan kitapların yarısından fazlasını okuduklarını dile getirmektedirler. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%68,8) öğrencilerin bu listede bulunan kitaplardan 1-20 arası sayıda kitap okuduğunu düşünmektedir. Okutulması zorunlu olmasına karşın okunma oranının bu düzeylerde kalması uygulamanın sonuçları açısından olumsuz bir tabloya işaret etmektedir. Listede yer alan kitaplardan 21-50 arası sayıda kitabı okuyanların oranının üst sosyo-ekonomik bölgede (Çankaya) en düşük düzeyde olması ilginç görünmektedir. En olumlu görüntüyü orta sosyo-ekonomik bölge (Yenimahalle) vermektedir.

Öğretmenlerin 100 Temel Eseri Öğrencilere Önerip Önermeyeceklerine Dair Görüşleri

Öğretmenler okutulması bir genelge ile zorunlu tutulan 100 Temel Eser listesini elbette uygulamada öğrencilere okutmaya çalışmak durumundadırlar. Ancak, böyle bir yasal zorunluluk olmasa bu eserleri öğrencilerine önerip önermeyecekleri listenin öğretmenler tarafından nasıl görüldüğüne ilişkin veriler sunacaktır.

Tablo 5. Öğretmenlerin 100 Temel Eseri Önerip Önermeyeceklerine Dair Görüşleri

Sizin elinizde olsaydı, 100 Temel Eserin ne kadarını öğrencilerinize önerirdiniz?	Bölgeler						Toplam	
	Çankaya		Mamak		Yenimahalle		Sayı	%
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Hiçbirini önermezdim.	2	3,3	0	0	0	0	2	1,4
Çok azını önerirdim.	36	60,0	10	32,3	19	38,0	65	46,1
Çoğunu önerirdim.	20	33,3	21	67,7	31	62,0	72	51,1
Hepsini önerirdim.	2	3,3	0	0	0	0	2	1,4
Toplam	60	100	31	100	50	100	141	100

Tablo verilerine göre, öğretmenlerin yalnızca %1,4'ü (2) listede bulunan kitapların tümünün öğrencilere önerilebileceğini düşünmektedir. Bunun, son derece düşük bir oran olduğu açıktır. Buna karşın, öğretmenlerin yaklaşık yarısı (%51,1) listedeki kitapların çoğunu önerilebilir bulmaktadır. Kitapların çok azını önerilebilir bulan öğretmenler ile hiçbirini önerilebilir bulmayan öğretmenlerin oranı da %47,5'e ulaşmaktadır. Gerek önerme gerekse önermeme konusunda bölgeler arasında anlamlı farklılıklar olduğu göze çarpmaktadır. “Çoğunu öneririm” diyen öğretmenlerin oranı Çankaya’da %33,3 iken, bu oran Yenimahalle’de %62’ye ve Mamak’ta %67,7’ye ulaşmaktadır. Bu farklılığın nedeni olarak, yoksul bölgelerde çok fazla kitap seçme şansı olmadığı düşünülebilir.

Öğretmenlerin 100 Temel Eser Listesinin Okutulmasının Zorunlu Tutulması Hakkındaki Görüşleri

100 Temel Eser listesine yöneltilen olumsuz eleştirilerden çoğu bu listenin öğrencilere okutulmasının zorunlu tutulması ile ilgilidir. Bu konuda öğretmenlerin ne düşündüğü büyük önem taşımaktadır. Buna ilişkin veriler Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6. Öğretmenlerin 100 Temel Eser Listesinin Okutulmasının Zorunlu Tutulması Fikri Hakkındaki Görüşleri

100 Temel Eserin okutulmasının zorunlu tutulması fikrine katılıyor musunuz?	Bölgeler						Toplam	
	Çankaya		Mamak		Yenimahalle		Sayı	%
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Tamamen katılıyorum	0	0	1	3,2	5	10,0	6	4,3
Büyük ölçüde katılıyorum	3	5,0	7	22,6	4	8,0	14	9,9
Katılıyorum	6	10,0	3	9,7	6	12,0	15	10,6
Kısmen katılıyorum	36	60,0	12	38,7	28	56,0	76	53,9
Hiç katılmıyorum	15	25,0	8	25,8	7	14,0	30	21,3
Toplam	60	100	31	100	50	100	141	100

Tablo 6 verileri, öğretmenlerin yalnızca %4,3’ünün bu listenin zorunlu tutulmasını tamamen onayladığını göstermektedir. “Büyük ölçüde onaylıyorum” ve “Onaylıyorum” seçenekleri birlikte düşünüldüğünde dahi bu listenin zorunlu tutulmasını onaylayan öğretmenlerin oranı %24,8’de kalmaktadır. Bir başka deyişle, öğretmenlerin %75,2’si listenin okutulmasının zorunlu tutulmasına karşı görünmektedir. Bu veriler uygulamanın bu boyutunun yeniden gözden geçirilmesinin gereğini ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin 100 Temel Eseri Edinmelerinde Ekonomik Güçlüklerinin Bulunup Bulunmadığı Konusunda Öğretmen Görüşleri

100 Temel Eser uygulamasının önemli boyutlarından birisi de listede yer alan kitapların öğrenciler tarafından edinilmesi sorunudur. Bu konuda bir sorun olup olmadığı ve varsa sorunun boyutlarına ilişkin öğretmen görüşleri aşağıdadır. (Tablo 7)

Tablo 7. 100 Temel Eseri Edinmede Ekonomik Güçlüğü Bulunup Bulunmadığı Konusunda Öğretmen Görüşleri

Öğrencilerinizin ekonomik olarak 100 Temel Eseri edinme gücü bulunmakta mıdır?	Bölgeler						Toplam	
	Çankaya		Mamak		Yenimahalle			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Öğrencilerimin hepsi 100 Temel Eseri rahatlıkla satın alabilir.	14	23,3	2	6,5	10	20,0	26	18,4
Öğrencilerimin çoğu satın alabilir.	26	43,3	17	54,8	31	62,0	74	52,5
Öğrencilerimin çok azı satın alabilir.	19	31,7	12	38,7	9	18,0	40	28,4
Öğrencilerimin hiçbiri satın alamaz.	1	1,7	0	0	0	0	1	0,7
Toplam	60	100	31	100	50	100	141	100

Öğretmenlerin yalnızca %18,4'üne göre öğrencilerin hepsi listede bulunan kitapların tümünü rahatlıkla satın alabilirler. Bu oran Çankaya'da %23,3 iken, Mamak'ta doğal olarak %6,5'e düşmektedir. Öğretmenlerin yarıya yakını (%52,5) öğrencilerin çoğunun bu kitapların çoğunu satın alabileceğini belirtmiştir. Kısaca, eserlerin satın alınmasında öğrencilerin yarısı için bir sorun görünmediği ancak diğer yarısı için belirli ölçüde sorun yaşanabildiği anlaşılmaktadır.

Öğretmenlere Göre 100 Temel Eser'in Sınıf Kitaplıklarında Bulunma Durumu

100 Temel Eserin satın alınmasındaki sorunlara ve genel olarak bu eserlerin okullar tarafından sağlanması konusunda en sağlıklı çözümlerin başında bu kitapların sınıf kitaplıkları ve/veya okul kütüphanelerinde bulunmasıdır. Uygulamanın kanımızca en önemli ayaklarından birisi bu olmalıdır. Buna ilişkin durumun öğretmenler tarafından nasıl değerlendirildiği aşağıdaki (Tablo 8) görülebilir.

Tablo 8. 100 Temel Eser'in Sınıf Kitaplıklarında Bulunma Durumu

100 Temel Eserin ne kadarı sınıf kitaplığımızda bulunuyor?	Bölgeler						Toplam	
	Çankaya		Mamak		Yenimahalle			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Tümü	3	5,0	1	3,2	2	4,0	6	4,3
Çoğu	12	20,0	8	25,8	16	32,0	36	25,5
Küçük bir bölümü	23	38,3	16	51,6	22	44,0	61	43,3
Hiçbirisi	3	5,0	0	0	2	4,0	5	3,5
Sınıf kitaplığı yok	19	31,7	6	19,4	8	16,0	33	23,4
Toplam	60	100	31	100	50	100	141	100

Öğretmenlerin %23,4'ünün sınıf kitaplıklarının olmadığını belirtmesi başlı başına ciddi bir soruna işaret etmektedir. Bunun yanı sıra, bu listedeki kitapların tümünün ya da çoğunun sınıf kitaplıklarında bulunabileceğini söyleyen öğretmenlerin oranı yalnızca %29,8'dir. Bu konuda bölgeler arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı da görülmektedir. Bu tablodaki veriler 100 Temel eser uygulamasında kütüphane boyutunun yeterince düşünülmediğini ve bu konuda her hangi bir önlem alınmadığını,

öğrencilerin listedeki kitapları satın almaya zorlandıklarını göstermektedir. Bu durumun ise uygulamanın başarısını etkileyeceği açıktır.

100 Temel Eser Uygulamasının Yararları Hakkında Öğretmenlerin Görüşleri

Genel olarak 100 Temel Eser uygulamasının varsa hangi yönlerden yararlı olduğunu öğretmenlerin görüşlerine dayanarak ortaya koymak araştırmanın bir parçasıydı. Buna ilişkin veriler Tablo 9’da yer almaktadır.

Tablo 9. 100 Temel Eser Uygulamasının Yararları Hakkında Öğretmenlerin Görüşleri

100 Temel Eser uygulamasının size göre en önemli yararları ne olmuştur?	Toplam			
	Evet	%	Hayır	%
Kitap önerilmesinde kargaşayı ortadan kaldırması	71	50,4	70	49,6
Bu kitaplara ulaşılabilmesini kolaylaştırması	70	49,6	71	50,4
Öğretmenlerin kitap önermelerini kolaylaştırması	61	43,3	80	56,7
Kitap okuma alışkanlığı kazandırması	58	41,1	83	58,9
Bu kitapların fiyatlarının ucuzlaması	42	29,8	99	70,2
Öğrencilere okuması gereken kitaplar hakkında olumlu yönde katkı sağlaması	26	18,4	115	81,6
Toplam	328	38,77	518	61,23

Öğretmenlerin en büyük bölümü (%50,4) 100 Temel Eser uygulamasını öğrencilere kitap önerilmesindeki kargaşayı ortadan kaldırması anlamında olumlu bulmaktadır. Diğer olumlu bakılan yan ise, bu kitaplara ulaşımı kolaylaştırmasıdır. Buna karşın, uygulamanın okuma alışkanlığını artırması anlamında katkısının olduğunu düşünen öğretmenlerin oranı %41,1’de kalmaktadır. Uygulamanın kitap fiyatlarını ucuzlatmaya yansıyan bir etkisinin olduğu ise öğretmenler tarafından pek düşünülmemektedir.

Öğrencilerin 100 Temel Eseri Okuma, Anlama ve İrdeleme Becerileri Hakkındaki Öğretmen Görüşleri

Nitelikli okuma alışkanlığı süreci okuduğunu anlama ve irdeleme becerisini geliştirmeyi zorunlu kılar. 100 Temel Eser uygulamasının bu konuda ne kadar başarılı olduğu da değerlendirilmesi gereken bir boyuttur. Bu konudaki öğretmen görüşlerini içeren veriler aşağıdaki tabloda (Tablo10) yer almaktadır.

Tablo 10. Öğrencilerin 100 Temel Eseri Okuma, Anlama ve İrdeleme Becerileri Hakkındaki Öğretmen Görüşleri

Öğrencilerin 100 Temel Eser kapsamında okuduğu kitapları okuma, anlama ve irdeleme açısından değerlendirdiğinizde başarı düzeyleri nasıldır?	Bölgeler						Toplam	
	Çankaya		Mamak		Yenimahalle			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Çok başarılı	1	1,7	0	0	0	0	1	0,7
Başarılı	31	51,7	18	58,1	35	70,0	84	59,6
Az başarılı	21	35,0	11	35,5	14	28,0	46	32,6
Başarısız	2	3,3	0	0	1	2,0	3	2,1
Fikrim yok	5	8,3	2	6,5	0	0	7	5,0
Toplam	60	100,0	31	100,0	50	100,0	141	100,0

Öğretmenlerin yalnızca %0,7'si (1) öğrencilerin listede bulunan kitapları okuma, anlama ve yorumlama açısından “çok başarılı” bulmaktadır. Bu konuda öğrencileri “başarılı” bulan öğretmenlerin oranı %59,6'dır. “Az başarılı” ya da “başarısız” diyen öğretmenlerin oranı da azımsanamayacak düzeydedir (%34,7). Değerlendirilen konuda bölgeler arasında anlamlı farklılıkların olmadığı da görülmektedir. Elbette, burada sorgulanan ve öğrencilerin okuduğu kitapları kavrama ve yorumlama açısından beceri varlığı ya da beceri yetersizliklerinin yalnızca bu uygulamaya ilişkin olmadığı, genelde böyle bir sorun yaşandığı söylenebilir.

100 Temel Eser Uygulamasının Öğrencilerin Kitap Okuma Alışkanlıklarına Etkileri Konusunda Öğretmen Görüşleri

100 Temel Eser uygulamasının burada da incelenen temel hedefi öğrencilerde okuma alışkanlığını geliştirmesidir. Öğretmenlerin bu konudaki gözlemleri hedefin gerçekleştirilme düzeyini belirleme açısından büyük önem taşımaktadır.

Tablo 11. 100 Temel Eserin Kitap Okuma Alışkanlığına Etkileri Konusunda Öğretmen Görüşleri

Size göre, 100 Temel Eser uygulaması öğrencilerinizin okuma alışkanlığını ne kadar geliştirmiştir?	Bölgeler						Toplam	
	Çankaya		Mamak		Yenimahalle			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Çok geliştirmiştir	1	1,7	1	3,2	4	8,0	6	4,3
Orta düzeyde geliştirmiştir	27	45,0	16	51,6	34	68,0	77	54,6
Çok az geliştirmiştir	21	35,0	14	45,2	10	20,0	45	31,9
Bir etkisi olmamıştır	11	18,3	0	0	2	4,0	13	9,2
Toplam	60	100,0	31	100,0	50	100,0	141	100,0

Tablo 11 verilerine göre, öğretmenlerin yalnızca %4,3'ü bu uygulamanın öğrencilerin okuma alışkanlıklarını “çok geliştirdiğini” düşünmektedir. “Orta düzeyde bir geliştirme etkisi olduğunu” belirten öğretmenlerin oranı %54,6 iken, bu konuda “çok az katkısı olduğunu” ya da “hiç katkısı olmadığını” düşünen öğretmenlerin oranı da %41,1'e ulaşmaktadır. Kısaca öğretmenlere göre, 100 Temel eser uygulamasının öğrencilerin okuma alışkanlıklarına çoğunlukla “orta düzeyde” bir katkısı olmuştur.

Aynı konuyu bir başka sınıma sorusuyla açıklığa kavuşturmak gerekli görülmüştür. Bu bağlamda, öğretmenlere bu uygulamanın genelde öğrencilerin okuma alışkanlıkları açısından ne kadar başarılı olduğu sorulmuştur.

Tablo 12. 100 Temel Eser Uygulamasının Öğrencilerin Okuma Alışkanlıklarını Arttırma Konusunda Öğretmen Görüşleri

Sizce, 100 Temel Eser uygulaması, öğrencilerin okuma alışkanlıklarını artırma açısından ne kadar başarılı oldu?	Bölgeler						Toplam	
	Çankaya		Mamak		Yenimahalle		Sayı	%
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Tamamen	2	3,3	0	0	1	2,0	3	2,1
Büyük ölçüde	5	8,3	6	19,4	15	30,0	26	18,4
Kısmen	44	73,3	25	80,6	34	68,0	103	73,1
Başarılı olamadı	9	15,1	0	0	0	0	9	6,4
Toplam	60	100,0	31	100,0	50	100,0	141	100,0

Buna göre, bu uygulamayı öğrencilerin okuma alışkanlıklarını artırma açısından “tümüyle” ya da “büyük ölçüde” başarılı bulan öğretmenlerin oranı %20,5'te kalmaktadır. Bir başka deyişle, bu uygulamayı ele alınan konu açısından yalnızca beş öğretmenden birisi başarılı bulmaktadır. Öğretmenlerin yaklaşık dörtte üçü uygulamayı kısmen başarılı yani büyük ölçüde başarısız bulmaktadır. Bu konuda bölgeler arasında ilginç farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin, uygulamanın büyük ölçüde başarılı olduğunu düşünen öğretmenlerin oranı Çankaya'da (üst sosyo-ekonomik bölge) %8,3 ve Mamak'ta (alt sosyo-ekonomik bölge) %19,4 iken, bu oran Yenimahalle'de (orta sosyo-ekonomik bölge) %30'a çıkmaktadır. Bu veriler, “100 Temel Eser uygulamasının orta sosyo-ekonomik bölgede görece daha başarılı olduğu” biçiminde yorumlanabilir.

Uygulamanın başarısız olduğunu düşünen öğretmenlere göre bunun nedenleri ise şunlardır:

- Öğrencinin okumak istiyorsa istediği kitabı okuması gerektiği, zorunluluk ya da dayatma algısının olumsuz etkisi,
- Uygulamanın öğrenciler tarafından ödev olarak görülmesi,
- Öğrencilerde genelde kitap okuma bilincinin olmayışı,
- 100 Temel Eser uygulamasında seçilen kitaplarının dilinin ağır, görsel olarak itici seçilen kitapların öğrencilere ve günün koşullarına uygun olmaması, belli ideolojilerin dayatılmak istenmesi, yani listenin niteliği,
- 100 Temel Eser sınırının çizilmesinin olumsuz algılanması,
- Zorla kitap okuma alışkanlığının kazandırılmayacağı gerçeği,
- Uygulama kapsamı dışındaki yayınların öğrencilerin ilgisini daha çok çekmesi,
- Kitap okumak yerine, televizyon izlemek ve bilgisayarda zaman geçirmenin öğrenciler

tarafından daha çekici görülmesi,

Sonuç ve Öneriler

Çalışmada sunulan verilere dayanılarak elde edilen sonuçlar şöyle sıralanabilir⁴:

1. Öğretmenler, haberdar olma ve okumuş olma anlamında 100 Temel Eser listesinde yer alan kitaplara yeterince hakim değillerdir.
2. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu 100 Temel Eser listesinde bulunan kitapları genel olarak öğrenciler için yeterince uygun bulmamaktadırlar.
3. Öğretmenlere göre, öğrencilerin büyük bölümü 100 Temel Eser listesindeki kitapları zevk ve istekle okumamaktadır. Onlara göre, öğrenciler bu kitapları ödev ve not kaygısı ile okumaktadırlar.
4. Öğretmenler genelde 100 Temel Eserin yayımında yayıncıların yeterli duyarlılık ve özeni göstermediklerini, bu bağlamda eserlerin çok azında özgün içeriğin tam anlamıyla yansıtıldığını, bir takım siyasi görüş ve inançların eserlere içerildiğini düşünmektedir.
5. Öğretmenlere göre, öğrenciler 100 Temel Eser listesinde bulunan kitapların küçük bir bölümünü okumuşlardır.
6. Öğretmenlerin çok küçük bir bölümü 100 Temel Eser listesindeki kitapların tümünü öğrencilerine önerebileceklerini düşünmektedir.
7. Öğretmenler, genelde, 100 Temel Eser listesinde yer alan kitapların okutulmalarının zorunlu tutulmasını doğru bulmamaktadırlar.
8. Öğretmenler, öğrencilerin 100 Temel Eser listesindeki kitapları irdeleyici nitelikte okuduklarını düşünmemektedirler.
9. Öğretmenler göre, 100 Temel Eser listesindeki kitapların satın alınmalarının ekonomik açıdan öğrencilerin yarıya yakın bir bölümü için sorun yaratabilmektedir.
10. Öğretmenlere göre, 100 Temel Eser listesinde yer alan kitaplar sınıf kitaplıklarında genellikle bulunmamaktadır. Bu sonuç, 100 Temel Eser uygulamasında kütüphane boyutunun yeterince düşünülmediğini göstermektedir.
11. Öğretmenler, 100 Temel Eser uygulamasını, “öğrencilere kitap önermeyi kolaylaştırma ve bu konuda kargaşayı ortadan kaldırma” anlamında olumlu bulmaktadırlar.
12. Öğretmenler, 100 Temel Eser uygulamasının öğrencilerin okuma alışkanlıklarına olumlu etkisi açısından “çok geliştirici” olmadığını düşünmektedirler. Onlar, bu konuda “kısmi” bir olumlu etkiden söz etmektedirler. Bu “orta düzey” etkinin öğrencilerde “nitelikli ve kalıcı” olduğunu düşünmek kolay değildir.
13. 100 Temel Eser uygulamasının bu çalışmada ele alınan çeşitli boyutları açısından sonuçları bölgeler arasında anlamlı farklılıklar göstermemiştir. Ancak, uygulamanın orta sosyo-ekonomik bölge öğrencileri için görece “daha başarılı” olduğu söylenebilir.
14. Uygulamayı başarısız bulan öğretmenlere göre bu başarısızlıkta öne çıkan nedenler arasında, uygulamanın öğrenciler için zorunlu tutulması ve onlar tarafından ödev olarak algılanması, kitapların genelde öğrencilere uygun olmayışı, televizyon izlemek, bilgisayar kullanmak vb. okuma alışkanlığını genelde olumsuz etkileyen etkenlerin varlığı bulunmaktadır.

Yukarıda sıralanan sonuçlara dayanarak şu önerilerde bulunulabilir:

- 100 Temel Eser uygulaması bağımsız bir bilimsel grup tarafından bugüne kadarki sonuçları itibariyle değerlendirilmeli ve bu konuda Bakanlığa uygulamanın bundan sonrası için yol gösterecek bir rapor hazırlanmalıdır.
- Uygulama “zorunluluk” olmaktan çıkarılmalı ve söz konusu liste “öneri” niteliğine kavuşturulmalıdır.
- Listede yer alan kitapları yayımlayan yayıncılara yönelik kitapların niteliğini sağlayacak ölçüt ve/veya standartlar getirilmelidir.
- Öğretmenler yayın niteliği yetersiz kitapları öğrencilere önermemelidirler.

⁴ Çalışmanın bütününe ilişkin daha ayrıntılı sonuç ve öneriler için bkz. Arıcan (2010)

- Okul kütüphaneleri 100 Temel Eseri eksiksiz içermeli, bu konuda sınıf kitaplıkları ile organik ilişkiler ve işbirlikleri geliştirmelidirler.
- Öğretmenler listeye hakimiyetlerini kitapları okuma anlamında artırmalıdır.
- Öğretmenler, öğrencilerin listede yer alan kitapları okumalarını değerlendirmede onlarda “olumsuz ödev” algısı yaratacak nitelikte uygulamalar gerçekleştirmemelidirler.
- Öğretmenler, öğrencilere bu liste dışında da nitelikli kitaplar önermeli, bunun için yayın yaşamını yakından izlemelidirler.
- Öğretmenler, öğrencilerin okuma alışkanlıklarını geliştirmeyi 100 Temel Eser uygulaması ile sınırlandıran bir tutum ve uygulama içine girmemeli, bu konuda yaratıcı etkinlik ve çabalarda bulunmalıdırlar.
- Eğitimle ilgili sivil toplum kuruluşları bu düzeydeki öğrencilere yönelik bilimsel nitelikte nesnel tanıtımlar içeren kitap katalogları yayımlamalı ve öğretmenlere ulaştırmalıdır.

Türk toplumunun okuma kültürünü geliştirme açısından 100 Temel Eser uygulamasının geleceği ulusal eğitim politikalarının niteliğine bağlı görünmektedir. Ancak, ilgili uygulamanın bir an önce ciddi ve bilimsel bir değerlendirme sürecinden geçirilmesi zorunludur. Bir konuda niyetin umulan sonuçları vermemesi değişimi gerektiren bir durumdur ve Türkiye ilgili uygulama açısından bu noktada görünmektedir. Değişimin geciktirilmesi ise zarar verici olacaktır.

Kaynakça

- Aksaçlıoğlu, Ayşe Gül ve Bülent Yılmaz (2007). “Öğrencilerin Televizyon İzlemeleri ve Bilgisayar Kullanmalarının Okuma Alışkanlıkları Üzerine Etkisi”, *Türk Kütüphaneciliği*, 21,1, 3-28
- Arıcan, S. (2010). *100 Temel Eser uygulamasının öğrencilerin okuma alışkanlıklarına etkisi konusunda öğretmen görüşleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.) Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Bircan, İsmail ve Meral Tekin (1989). “Türkiye’de Okuma Alışkanlığının Azalması Sorunu ve Çözüm Yolları”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 22,(1, 393-410.
- Cengiz, Gülsüm (2007). “100 Temel Eser Dayatması Üzerine”, *100 Temel Eser Tartışması* içinde. İstanbul: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları.
- Çocuk Vakfı (2009). *100 Temel Eser Raporu*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayını
- Çotuksöken, Yusuf (2007). “100 Temel Eser Listeleri Üzerine”, *100 Temel Eser Tartışması* içinde. İstanbul: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2006). “Eğitim gerçeği açısından 100 Temel Eser tartışmaları”, *Varlık Dergisi*, 1189, 23-27.
- Dökmen, Üstün (1994). *Okuma Becerisi, İlgisi ve Alışkanlığı Üzerine Psiko-Sosyal Bir Araştırma*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB (2005) İlköğretim Okullarında Okutulacak 100 Temel Eser. Genelge <http://iogm.meb.gov.tr/files/mevzuat/45.pdf> [10.01.2009 tarihinde erişildi.]
- Neydim, Necdet (2006). “Çocuk Edebiyatının Durumu ve 100 Temel Eser Üzerine”, *Varlık Dergisi*, 1189, 3
- Özbay, Murat, Hasan Bağcı ve Yusuf Uyar (2008). “Türkçe Öğretmenliği Adaylarının Okuma Alışkanlığına Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi”, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9,15, 117-136

- Şirin, Mustafa Ruhi (2007). “İlk ve Ortaöğretim Öğrencileri İçin 100 Temel Eser” II. *Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*, 4 Ekim 2006 içinde Sedat Sever (ed.), Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Yağcı, Yalçın (2007). “Çocuk ve Gençlerin Kitaba Ulaşmasındaki Köprüler”, *Türk Kütüphaneciliği*, 21,1, 62-71
- Yılmaz, Bülent (1992). “Okuma Alışkanlığında Öğretmenlerin Rolü”, *Eğitim Dergisi*, 1,2, 5-12
- Yılmaz, Bülent (1995). “Okuma Sosyolojisi: Ankara’da Oturanların Okuma Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma”, *Türk Kütüphaneciliği*. 9,3 325-336
- Yılmaz, Bülent (2004). “Öğrencilerin Okuma ve Kütüphaneyi Kullanma Alışkanlıklarında Ebeveynlerin Duyarlılığı”, *Bilgi Dünyası*, 5, 2, 115-136
- Yılmaz, Nilay (2007). “100 Temelsiz Uygulama”, *100 Temel Eser Tartışması* içinde İstanbul: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları.
- Zeynioğlu, Metin Celal (2007). “100 Temel Eser Rezaleti Sümenaltı Edilmiş”, *100 Temel Eser Tartışması* içinde. İstanbul: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları.

3. ULUSAL ÇOCUK VE GENÇLİK EDEBİYATI BİLDİRİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

1. YAYIMLANABİLİR	Yayımlanabilir ☐
2. YAYIMLANAMAZ *Lütfen bilimsel gerekçelerinizi belirtiniz.	☐
3. BELİRTİLEN DEĞİŞİKLİKLER YAPILDIKTAN SONRA YAYIMLANABİLİR *Bilimsel Danışma Kurulu Üyesi olarak lütfen yapılması gereken değişiklikleri maddeler halinde sıralayınız.	☐

